

Standardy prowadzenia warsztatów edukacji finansowej w ramach działań towarzyszących POPŻ w Bankach Żywności

Wstęp:

Niniejszy dokument powstał w procesie standaryzacji warsztatów edukacji finansowej, realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (POPŻ), współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym.

Jego celem jest stworzenie przejrzystych i spójnych ram prowadzenia warsztatów, edukacji finansowej, adresowanych do odbiorców pomocy żywnościowej.

Cele edukacji finansowej:

- Nauka zarządzania finansami osobistymi – prowadzenia budżetu domowego, kontrolowania i planowania wydatków.
- Kształtowanie prawidłowych nawyków w codziennym gospodarowaniu pieniędzmi.
- Kształtowanie motywacji do zmiany swojej sytuacji finansowej i integracji społecznej.
- Kształtowanie i utrwalanie zachowań prowadzących do wzrostu dochodów i zróżnicowania ich źródeł (np. dzięki podjęciu dodatkowej, legalnej pracy).
- Rozsądne i efektywne korzystanie z usług i produktów finansowych.
- Uświadamianie niebezpieczeństw związanych z zadłużeniem i możliwe konsekwencje zadłużeń.
- Korzystanie z przysługujących praw (m.in.: praw konsumenta) w zakresie ochrony finansowej.

Obszary tematyczne:

- Zaradność finansowa.
- Prowadzenie budżetu domowego.
- Kontrola i planowanie wydatków.
- Rozsądne pożyczanie.
- Prawa konsumenta.
- Wyjście z zadłużenia.
- Windykacja i egzekucje komornicze.

Grupa docelowa:

Grupą docelową warsztatów edukacji ekonomicznej są dorosłe osoby o niskich dochodach, do których kierowana jest pomoc żywnościowa. To m.in:

- Osoby w kryzysie bezdomności.
- Osoby z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.
- Osoby bezrobotne.
- Migranci oraz przedstawiciele mniejszości narodowych.
- Osoby starsze.
- Rodziny wielodzietne.
- Samotni rodzice.

Proces uczenia się dorosłych

W procesie nauczania dorosłych ważne jest wykorzystywanie ich doświadczenia życiowego. Proces uczenia się jest bardziej efektywny, gdy trener stosuje zasadę powiązania treści programu nauczania z dotychczasową wiedzą lub doświadczeniem uczestników warsztatów oraz jej odniesienia do ich aktualnej sytuacji. Uczestnicy mają większą motywację do nauki, gdy uznają, że zdobyta wiedza pozwoli rozwiązać ważny dla nich problem lub przełożyć się na wymierne korzyści. Motywacja wzrasta tym bardziej, gdy zajęcia odbywają się w atmosferze wzajemnej wymiany i rozmowy. Trener pełni wówczas bardziej rolę moderatora dyskusji, aniżeli wykładowcy.

Ludzie dorośli uczą się najlepiej, gdy:

- W procesie uczenia mają możliwość odwoływania się do własnego doświadczenia w rozwiązywaniu pojawiających się problemów bądź osiągnięciu celów.
- Rozumieją znaczenie i wartość tego, czego się uczą.
- Mają wpływ na przebieg warsztatu, w którym uczestniczą.
- Działają dobrowolnie.
- Oni i ich doświadczenia są uznane za cenne i przydatne w trakcie warsztatu.
- Mogą "wyrażać siebie", nie obawiając się oceny.
- Czują się bezpiecznie w grupie.
- Mogą popełniać błędy nie będąc "osądzanymi".
- Są aktywnie zaangażowani w proces uczenia.
- Zinterpretowali cele szkolenia jako swoje własne.

Organizacja warsztatów

Liczba uczestników warsztatu:

Na warsztacie rekomendowana jest obecność od 12 do 15 osób.

Taka liczebność grupy pozwala na swobodą interakcję pomiędzy uczestnikami, dzielenie się między nimi własnymi doświadczeniami oraz na efektywną pracę w grupach.

Czas trwania warsztatu:

Ok. 2 godziny

Rekomendowane jest przeprowadzenie jednego 2. godzinnego bloku szkoleniowego. W zależności od grupy, trener może przeprowadzić maksymalnie dwa 2. godzinne bloki szkoleniowe w jednym dniu.

Miejsce realizacji warsztatów:

Warsztaty powinny być realizowane w miejscu neutralnym, które nie budzi wśród uczestników negatywnych skojarzeń i pozwala na stworzenie przyjaznej atmosfery. Lokalizacja powinna stwarzać możliwość udziału osobom z niepełnosprawnością ruchową.

Sala:

- Oznaczona plakatem z tytułem warsztatów i odpowiednim logo.
- Jasna, czysta i przewietrzona.
- Krzesła ustawione równo, za stołami lub jeśli istnieje taka możliwość na kształt litery U.
- Zapewniająca pracę bez przeszkadzania osób z zewnątrz

W trakcie warsztatów w okresie wiosenno-letnim powinna być zapewniona woda i drobne przekąski. W okresie jesienno-zimowym zaleca się dodatkowo dostęp do ciepłych napoi tj. kawy i herbaty.

Ważne: Usunięcie stołów znosi wizualną barierę pomiędzy trenerem a uczestnikami i bardziej ich otwiera, utrudnia również korzystanie z rozpraszaczy np. telefonów.

Trener edukacji finansowej:

Zgodnie w wytycznymi programu POPŻ, obowiązkiem Banków Żywności jest „zapewnienie kadry mającej odpowiednie kwalifikacje/doświadczenie w realizacji projektów związanych z prowadzeniem działań o charakterze włączenia lub w prowadzeniu działań w zakresie włączenia społecznego, potwierdzone odpowiednią dokumentacją”. Trener edukacji finansowej powinien posiadać wiedzę w zakresie edukacji finansowej, doświadczenie i kompetencje trenerskie takie, jak:

- Umiejętność budowania relacji i bardzo dobry kontakt z różnorodną grupą uczestników.
- Umiejętność prowadzenia dyskusji i aktywnego słuchania, bez oceniania uczestników.
- Umiejętność integrowania uczestników, tworzenia dobrej atmosfery i doceniania innych.
- Umiejętności z zakresu zarządzania zmianą, procesu grupowego i pracy z trudnym uczestnikiem szkolenia.
- Umiejętność stosowania technik i narzędzi trenerskich, takich jak tworzenie kontraktu, praca w grupach, ćwiczenia integracyjne, rundy podsumowujące.
- Wiedza merytoryczna z zakresu szkolenia i umiejętność dzielenia się w sposób przystępny, adekwatny do odbiorcy i tematu.
- Doświadczenie w prowadzeniu podobnych projektów, najlepiej potwierdzona opiniami uczestników szkoleń.

Rozwój trenera edukacji finansowej:

Trener edukacji finansowej dąży do rozwoju swoich umiejętności trenerskich, wiedzy i znajomości praktycznych przykładów, adekwatnych dla danej grupy szkoleniowej, korzystając z dostępnych materiałów (np. książki, filmy) oraz oferty szkoleniowej (zewnętrznych i w ramach sieci Banków Żywności).

Narzędzia trenera:

- Scenariusz warsztatu (różne dla różnych grup).
- Prezentacja (opcjonalnie).
- Przykładowe ćwiczenia do wykorzystania na warsztatach (m.in. *icebreakers* – ćwiczenie integracyjne)
- Materiały dla uczestników (np. broszura, ulotki, gra).

Dobre praktyki w zakresie prowadzenia warsztatów z edukacji finansowej:

- Warsztaty z edukacji ekonomicznej są spotkaniami prowadzonymi cyklicznie (większe prawdopodobieństwo, że przekazana wiedza wywoła trwałą zmianę u uczestników). **Przykład:** cykl 3 warsztatów wraz z zadaniami pomiędzy spotkaniami.
- Trener wskazuje pozytywne przykłady osób, które pokonały kłopoty finansowe, mówiąc również otwarcie o trudnościach, jakie mogą się pojawić. **Przykład:** zaproszenie osób, które dzielą się doświadczeniem swojej zmiany sytuacji życiowej.
- Trener angażuje uczestników do pracy nad konkretnymi przypadkami. **Przykład:** trener odwołuje się do prawdziwych historii osób ze swojego otoczenia (z zachowaniem anonimowości bohaterów).
- Trener ustala z uczestnikami prosty indywidualny plan działania, potrzebny do osiągnięcia sukcesu, który zmieni stare i utrwali nowe zachowania, utrzymując wysoki poziom motywacji. **Przykład:** przygotowanie formularza zmiany życiowej.

Literatura:

Fundacja Innowacja i Wiedza, *Zyskaj więcej. Materiały z projektu Zyskaj więcej, edukacja ekonomiczna dla osób zagrożonych wykluczeniem ekonomicznym*, 2015.

H. F. Elwood, M. Knowles, R. Swanson, *Edukacja dorosłych*, przeł. M. Hubura, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

I. Kazimierska, I. Lachowicz, L. Piotrowska, *Uczenie się dorosłych. Cykl Kolba*, Warszawa 2014.

J. Matras, R. Żak, *Trener w rolach głównych. Podręcznik pracy trenera*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.

P. Mikulski, *Podręcznik uczestnika projektu. Prowadzenie szkoleń cz.1*, Warszawa 2013

Partnerstwo na Rzecz Edukacji Finansowej, *Standardy edukacji finansowej – edukatorzy* Warszawa.

Partnerstwo na Rzecz Edukacji Finansowej, *Standardy przygotowania i ewaluacji programów edukacji finansowej*, Warszawa.

M. Szafrąński, *Finansowy Ninja*, Kaveo Publishing, Warszawa 2016.